

HRVOJE MOROVIĆ
Split

IZ DIJALEKTALNE OSTAVŠTINE HVARANINA PETRA KUNIČIĆA

Poznati prosvjetni radnik, pedagog i publicist Petar Kuničić rodio se u Dolu kod Staroga Grada 1862. godine. Poslije svršene Preparandije službovao je kao učitelj u Visu (1885—1895), u Korčuli (1895—1901) i u Starom Gradu na Hvaru (1901—1925). Kroz pedeset godina svojega publicističkog rada objavio je preko 20 knjiga.¹ Taj ugledni hvarski učitelj, čije ime jedva da je i poznato mlađoj generaciji, aktivno je sudjelovao u radu na narodnom prosvjećivanju, a bavio se i književnošću, naročito pučkom i dječjom knjigom.

Već kao đak učiteljske škole počeo je objavljivati pjesme i crtice u zadarskom *Narodnom listu*, a nastavio raznovrsnom suradnjom u *Vijencu*, *Prosvjeti*, *Lovoru*, *Iskri*, *Nadi*, *Pučkom listu* itd. Još godine 1887. objavio je prvu knjigu pjesama *Pupoljci*, a dalje se nižu razne njegove publikacije. Najpoznatiji je po svojem prijevodu De Amicisove glasovite knjige *Srce*, koja je doživjela više izdanja, kao i njegov *Viški boj*. Osobite zasluge ima Kuničić i kao popularizator našeg pomorstva. Svoj rodni otok proučavao je s najvećim marom, popularizirajući njegove umjetničke spomenike.

Petar Kuničić bio je član Društva hrvatskih književnika i Pedagoškog književnog zbora. Povukavši se u mirovinu godine 1925, živio je u Splitu, surađujući u humorističkom listu *Štandarac* pod pseudonimom Barba Zone i u rubrici *Iz Bodularije*.

Još kao suradnik *Pučkog lista* Kuničić je počeo objavljivati dijalektalne tekstove (*Razgovor s Klapavice u Visu*), a godine 1931. je u Splitu objavio uspješnu dijalektalnu pjesmu *Zuorzetu Namurontetu*, iz koje u dodatku donosimo nekoliko odlomaka, objavljujući ujedno iz Kuničićeve književne ostavštine, koja se čuva u splitskoj Naučnoj biblioteci, izbor iz njegova obimnog i osebujnog rukopisa: »Smihuša i plakuša«, pisanog u hvarskom dijalektu godine 1917.

¹ Kako je Kuničićev publicistički rad malo poznat, donosimo popis njegovih objavljenih djela:

- Pupoljci*, zbirka pjesama i proze, Zadar 1887.
Srce po E. De Amicisu, Zagreb 1888, 1892, 1901, 1928.
Glava po P. Mantegazzi, Zagreb 1889.
Uzgojne pripovijetke (po Soaveu), Zagreb 1890.
Viški boj, Zagreb 1892, 1900, 1908.
Hrvati na Ledenom moru, Zagreb 1893, 1907.
Modra spila na Biševu, Zagreb 1893.
Stjepan Buzolić — Spomenica, Zagreb 1894.
Uspomene — Pjesme, Zagreb 1894.
Buzolić: Bog, rod i svijet, Zagreb 1896.
Kumpanija, Iz Hrvatske prosvjete, Zagreb 1896.
Lokrum — Iz Nade, Sarajevo 1897.
Mjesec dana pješke, Zadar 1887.
Vrboska — Iz Nade, Sarajevo 1902.
Otvor starogradske škole, Zadar 1908.
Moj izlet u Sarajevo — Iz Nar. lista, Zadar 1911.
Zlatno dijete, Šibenik 1924, 1928.
Spomenica ženske škole u Staromgradu, Sarajevo 1925.
Vrboska — Vodič, Split 1927.
Biševska Modra spila, Dubrovnik 1932.
Petar Hektorović, njegov rod i Tvrdalj, Dubrovnik 1924.

H. M.

SMIHUŠA i PLAKUŠA

iliti

STAROGROJSKO KUROTIJADA

»Koga sarbi, neka se češje«.

Neka se zno svačihovo rugo — provjto živu živčatu istinu

PERIĆ MORKOVIH

Imprimatur!

Don D. Žankakalo

Na drogu ili nedrogu uspomenu Pajizaniman i Pajizonkiman kojiman je za vrime rata bil morbin u guzici.

Da se boje razumi.

Grintovi starogrojski kurot don Kuzmica Pleskinić, kroz trideset lit i godišć kuroščine svojie sviej je živil u neskladu i rozgarbi s »puntoriman«. I ako u potlehušici rojen i hronil se žujiman molega puka, imol je runjavo sarce prama Harvotiman i marzil je sve ča je bilo za farvosko prosvišćenje. U šupjoj oholiji i jer je bil sakupil, najveće na silu žežinonja, koji patakunić i baničicu / a izidina da ne bi dol ni kozi nuoža! /, iščinjol se da je kruto veliko glova; a kaltamo bil je u puno stvorih, liše svetega kulora ča je na njemu, puki kozor, da prosti dobar vaš obroz.

Bil je bložen i skacol bi od veselja po Ploči, sa oniman šćutiman od skakovca, kad bi bil u provdi sa oniman na komuni ili s frotriman. Svaku komun bi propel, jer ni itil oblosti nad sobuon. Frotre ni tarpil ko ni luk oči, okli ga je pokuojni lajko, smišni fra Ludoviko bil zakrakunol u ... i unutra kvičol od deset do dvi ure popuodne, a posli nakargal na bidnega Šaverijota. A drugi put mu je usul jelape u dinju. A diguod je i uon imol prov, i ako mu se ni dovala zadobit, kako onda kad je govoril da domenikone hvato pohlepica da in se je zavuč u sv. Stipon, ča se je na kunju i dogodilo i ako in ni sprobilo, nego priselo.

U omrazi je bil s kapeloniman, / pitojte don Antunija pisnika Pico-karih iz Murvice / i s remeton / jedonput je na oltoru zapardil petoparsnicu storemu Mihovilu/. Gonbol se je sa učitejiman s popima, sa kanoniciman. A s kin ni? Na zonju se je strahovito isvadir i provdol sa biskupon Donkićen i donapokon — Buog ga prosvitil! — sa sv. ocen Papon! Ali je Don Kuzma sviej primal zaušnice i pardejuske. Na kunju izgubil brudod i karag, a tuo je »Zekanot« / obuoj, ča se je rugol poruğuša don Visko Stipetić, jer ga uon dobil, iako je bil zapol u lukno/, a pok i kuću pok: Lopa i dvodeset mijorih onih žutih, žutih ko žunfron, hitil je u morsku dubinu, a tuo sve s lude oholije i nepameti.

Dok je pasal stado u Spliskoj, tamo na Broču, di je ostavil živu niku uspomenu i dok se je dovil rasplačušamin, pukinjamin i kaloberiman u Vrisniku, nī bil na prigodi da mu kuo čampragiman ogrančo rilo. Ali olkad ga biskup Bobo — Buog mu prostil! — dovel ovuod / a dojahol je na ugotici sve do Markuna i puntorska ga je mužika vodila sve do Križa, gdi se govori »Fojen Isus«, jer u Pujizu vajo reć: »Se lodato Jesu Krišto«, kako se izdarl jedon put pok. paron Dumko Donkić na jednega predikovca ča je u sakrestiji pozdrovil sa »Hvaljen Isus« /, meštar Marin. koji ni ore, ni kopo, nī mu dol mira ni pokoja.

Pod nelagodne dni kruto je bil omlohovil pak se razbolil, da se mislilo da će otegnut popke. Vraguljasti niki skoti cirili se i šapćoli da se tuo uon pričinja, da vidi kako će za njin naricat naricuše i ombrelaruše. Popardili — uon je bil njihov dušuon i sorcen, ne keson — pripravjali mu mrtvačku misu i u »Casinu« pivoli »Dies irae«, ča su izvodili organišti Vilipi i Veroni /neka im Buog ne primi za grih!/.

Bidan nemoćnik sve do kuće čul i prisluškiivol kako će mu pivot, pok se ispod sukonce hahlišcol — za ne jidit se — i vraščil čelo. Šjera Piera, po karvi njegova nećakinja, a po službi divuojka, gorkie je suze ronila, jer je mislila da ono šjer barba burnjaju od velike mlohavosti ili od velikega moljenja Boga. Ali uhvatila ruog za sviću.

x x x

U tuo vrime Turlita, /ča ne gledo čovika u oči nego sviej u zemju i kad ni po Dupcu/ i paron Zuorzi i Vlade obukli ništo čorne rutine no se, ko da in je kuo umorl, i nadili na tikve nike store »kane«, klobutine izgrizene od mojc, pok s gajeton Morka Pifarice »Jerolima« zajidrili pud Hvora. A ča griedu tamo? Griedu tamo zaklinjot biskupa, da učini za pajiz novega kurota i tuo don Domenega, sina šjore Piere. Po duši, udij udijac vajo reć istinu: ti ni buzdo, ni divjok, nego se je pustil divjocima i divjakinjamin da š njin prikomire vartidu na vartejušu. Biskup ih ni izlotil, nego lipo prijol, kako se pristoji čoviku domire. Kad je čul sve razloge, i kad in je ponudil prežu za šmorkonje, jer stori frotri još šmorkoju, a mlodi dimidu, sa čibukon u justih, grohoton se nasmijol i mlaščuč debelin pešnjimin reče: »Mma... ma... moji drogi i sarčeni judi! Ali don Kuzma još nisu umorli, a vajo da znote, da onaki tieško griedu sa ovega svita u... slavu nebesku. Oni čedu, Bože nedoj, i vamin i namin još dat »filo da torcere« — kako smo ono bili pisali arcibiskupu Muharu — a tuo će reć muke i rostarge. Mma... ma... A i da bude, jo von ne mogu nišće obećat, jer obećonjo dugovonjo, a ovuod je duša po sridi, a opeta da bude maška u mihi! Mi u popu išćemo nojpri popa, a za ostolo je sve lako. Ča će nomin da pop vodi blagojnu /a vajo pok zavirit unutra, kako je vodi!/, da uči tamburašice, da je junok poteštotu, da ga sve žienske želidu, itd... ako ni provi namisnik božji, zinica božjo? — A ča molite da bi se Don Domenegota moglo barienko imenovat za upraviteja, kad don Kuzma odjidridu, eto tuo bi von barž mogli ugodit«.

Sad čujte beloja! Nakon nikoliko don šjer kurot zdrav ko jabuka. Ko zvirica obukal se u čarnjenu nahurlitonu odiću od kanonika i išal u crikvu podruke. Vodili su ga stori Štefić i fabricjer Zuviteo, a poborica boje je uon omicol petamin nego oni. Crikva je bila sva rasvitjena kako na Božić, a remeti je bil naredil da se slavi »na gospodina« u svu devet zvonih /sad nisu nego tri, ostale je Auštirija raskrabila i salila kanune za ubijat karščanina/. Pok je otresal žestoku prediku sa balauštre. Crikva puna puncota ko šipak zorn. Vas nakostrušen ko jiež, zatvorenin karmejastin očiman, neobrijen, pun šćetin, ni pinke zaglajen, počel je ovako:

»Moji droogi! Radujte se večeras! Eto smo mi uskarsnuli iz greba čornega i smardiećega. Isukarst poslji tri dni, a mi nakon trideset don. Niki su žvatoli da je vrog došal po svoje. Naši su non prijateji /che razza d'amici!/ već pivoli »Dies irae«. Niko je komišjun torkala ko smušena na Hvor za isprosit novega kurota. Mislili su, glove od paćok, da ćemo mi okopitit za uvike, amen. Ali nos je smart priskočila i mi ćemo, ako

Buog i sv. Kuzma dodu, još komuguod pivot i kantot, a komišjun će zjat, pok nos makor na čvire nosili u sv. Stipona. Tuo će reć, da smo mi, zaličito, čaguod pri licen gospodina Boga i zatuo ćemo večeras zapivot »Te Deum«.

Zatim se je hvastol, kako su mu u pohode torkali /a malo kuo/ i provjol je svega o nemoći i donapokon koliko se je putih dizol obnoć. Šantoće su uzdisole, a jie i don Bortul koji mu je prišapćivol: Basta, dosta, umorit ćete se! Zafolil je likoru Sakretarijovih i spicjaruši Puoli Hrustetovoj, ne s rozloga ča in nieće dat ni šupja boba, nego da novi spicjor na Ploči carkne od propasti. Priko blagoslova htíl je da u kuoru pivoju i tuo farvorski iz »Šćaveta« niki salam u kojemu se bockaju neprijatelji njegovi... Menego Kiec da nieće, jer da ne umi štit nego samo latinski. Ali Baćo i Tondin /ćaća Tondinke/ jesu, brate, zaigrali garlon da se je vas sv. Stipon razliegol. Stori se Dlaka iznamenivol i tupal u parsi, kao oni pok. Miengo Radojac, bi mu medaje zvonile kao zvončići po голу.

Čića tega porugonja na pol Korizme Frančesko postjer je donil don Mikulici /ča se ono svakon rugo/ dopislicu, u kojoj je bil parvi dil ovie pantomine »Kurotijade«. Svit se dušil od smiha i podrugivol se, a jie i isti kurot. Proštil je i fra Jordan. Bila je i u fojima, a »Jedinstvu« je bil kalumal, pod tujin imenon, jedon pop, kojemu su vazda riesli zazubice za Storingrodon, ali mu se — Bogu hvala — opahlo. Paron Zuurzi se kliel da je tuo napisal isti don Domenego i rastopol se od vesieja ča je njega karstil pridivkon »Sibila«, jer da uon »žno šve tumacit i prorokovat ko štaro štrolinga Degetuša.«

x x x

Ali smihuša duojde na plakušu. Zakucol je hip i čas, da su zazjali šjer kurot naš. I doista zazjali don Kuzmica, i Tumbo i Šulic /ćaća pasticjera/ podvezali in kosire. Tako su iako ih ni bila voja, sve ostavili i provde i letirice i žutice i zvirice, a virnomu remeti Antetu stori tisk za ono, ča bi se bil poturčil za njih. Ostavili su upišeno svoje slovno ime i tuo latinski — da ne smi svak razumit — na velen zvonu. /Oni su vazda sami sebi govorili *mi*, kako kroj i papa./...

Za upraviteja župe ostol je, kako je stori običaj, stariji kapelon, a tuo d. Domenego. — Al vajo vidit svarhu i ča će se izlieć — govoril je Pizdoletu, kad bi nabijol novi sud. Posli nekoliko misec otvoril je biskup konkoras: Ko želi, neka kuco. Čukalo se je, da će jato ždrolih i gavronih nahrupit na kampaniel sv. Stipona, a kaltamo zaščucolo se je trojici iliti dvojici i pol, jer krava ni tusta koliko niki mislidu. S don Domenegon poslal je molbu dolski kurot don Zane. Uon je služil u pajizu dvonaste godišć, a devet je godišć da je kurot u svojen selu na glavici sv. Mihočila Varhonjela, i ni se nikod pobil sa doljaniman, a tuo je čaguod. Ni se kruto nikomu zabodol, niti slodil — a svak imo koji beteg — i ako u ovien mistu ni se rodil, ko bi svaken vrogu ugodil; a imo huduob koji će ti svakoj spartici noć provislo... Kad je otpaletol bil put Dola, Do-

ljani su bili dotorkali zapihoni puonj s barjacimon i s bilin mulien, a parvi je ko stori svat, hodil šćulavi stori Žorko. Svita brate, ko prosa. ...

A ča sadoj govoridu judi od komišjuni? Njiman devieto za crikvu. U nju ne griedu nego za oholiju. Ali su zaboli čaval u tikvu, da biskup i kapitul vajo da njiman podlegne i ugodi. Mislidu, glove od rodakve, da ne rečemo čaguod debjega, da mogu uzjahot i na ordinarijat, kako jašu po čoraven puku. Ali, koga je molit, nī ga sardit, govorili su razborito naši dideti. Navlastito je udrilo u sirove možjone paron Zuorzetu... ali Buog nī dol kozi duga riepa. Uon nī već ni parun trabakula, jer se od trabakula ne nahodi već ni trišćic. Čini ti bolest bidon čovik! Zajubil se u kuroščinu, a more bit i u fabriceriju gore nego šjer Tomažo u prajčičća /ča mu je carkol baš na don karsnice/. Uon ti grie, ko da grie u prošnju, od kuće do kuće, pok nagovaro donapokon poslužnike, junoke iz Vlaharije i žienske i dicu, da »doju vuot« za don Domenegota...

Najgore je kad nastupi grinta, jer je niki bročanin, da mu carkne žena od jida i čemera son sebi bil osikal... veliki parst od noge.

Sakupjenu prošnju odnili su na Hvor u torbici priko ramena. Biskup ni itil primit. Napovido in po tajniku: — »Mma, rec in da neka se ne oziru da ću jo učinit ča oni hoćedu na silu. Zaludu se baba iščešjala! Jo son pokozol zube i pok. Don Kuzmici, koji je imol i kojoj zarno soli u glovi. Mma, ko hi šaje, ko jin doje oblost da mi dohodidu nuos zabodat? Rec jin da idu otkle su i duošli, i da hi mi lipo pozdravijemo koliko su dugi i široki«.

Dvo prosjoka su podvili riep i pokunjeni i potuljeni vrotili su se, bez tovorčičća, na noge, jedon priko Grobjo, koda kupuje vino za Nadalina, a drugi priko Ozrena, koda s Prezubinon išče prepelice.

Ali, ča se ćukalo tuo se navintuš doćukalo. Po nikoj zviri se doznalo, da će bit imenovan stariji i... ča ti ga jo znon. Tako da je odredil biskup i Buog te veselil!

— Propašće cilo misto. Ovo mu je prosuće! — vićedu vele i mole glove.

— Vrog će odnit blagojnu! — Tuo će bit naš rosap! Nieće dohodit vrogu pinke cvita, ni muke, ni fažuola, ni bakalora, ni ripe /ča gulci žeru/, nego ćete se dovit golin kukuruzon i zobi ko da ste tuke, kokoše i muli, — kukuriču oni, ča sviej hlapaju bili kruh i vuču doma i mukie i cukara i sočiva i slaninie i uja a drugi nj za pešnje pomazot!

— Niećemo hodit u tempal božji! — pritidu oni, ča nisu bili u crikvi okle su ih nosili na kršćenje, i svi oni neznabošci, ča ne griedu u crikvu ni na Božić ni na Uzma, a namazoli bi smolon, pok bi užegli sve zinice božje.

— Niećemo doljanina, hoćemo mišćanina, svak svuoga voli! — kriču oni kojima je otac ili dide dotepuhjol guol i buos i bez križa božjega iz drugega mista.

— Niećemo don Zaneta! — revu oni ča su ga počastili večeron i ča su ga pratili ne samo do Križa, nego i do Muzgatovih i mulu mu oglav uzdoržali, da se ne pristraši od trunbunih i maškulih.

— A ko će nas učiti talijanski i kvadriliju? — kockatoju se mantonice malosiejske.

... Paron Zuorzi, ča je itil, itil je, muore ga izilo! Vraće se napuhon i namargojen. Uši su mu čarnjene ko rak, a nuos duži nego u elefonta, a pari mukadur. Vidi se da mu ni nasnovono.

— Ča von je, po isupersta, parune? — pita ga Morko Kapo, dok mu je potiezol proznu valižu. — Ništa, nišće! Bila je strašno tramuntana, pok še »Jadro« puno gužol na Pelegrinu. — Za veće don ni ishodil iz svojje bunjice.

Kako sega poklada ni bilo maškarovih, ni toncih, jer su litos drugi tonci, pok nikoga ne sarbi obist, isto niki porugivci i nike gube navrašćenice nauckoli nike smušene da učinidu maškarodu na spametni don sv. Križa (kad je jedno godišće plima itila zadušit cilo misto i dizali se trabakuli po rivi). I učinile su je ko za poruganje oniman koje su je priredile (vidi treći čin).

*

Ni kulkamo, vajo zaklapot na drugo vrotu, di su krakuni debji nego malen šćop fra Jordanov. Veliki liberalci, slobodnjoci i koji ne viruju ni u palicu, već u oholiju i u tobolac, obukuju se u kostrete, oblužiju čele, pok griedu skrušeno, pokuorno, ko da na zovit u Guospe iz Sela molit se za popa. Griedu u ono vlaško misto ča se zove Knin, gdi je fra Marunov muzej. Išla sva parvo komišjun, a povelu je i tri pučanina, da ne bi fra Marun mislil da su tuo sve starinska vlastela, pa da hi nebi zatvoril u muzej izmeju starih martoških glov. A ti iz puka jesu ovi: Ante iz Njive, fratorski pivoč. Drugi je Pavo, brat popa Korčulanina, a treći Nane Lolo, malosejanin. Svakomu se hvalisali da oni idu porad mišćanina svuoga, a ni ciglomu od svie šestorice da mu se je čaća il dide izliegal u Staremgradu. Turlita i Kieršić dovukli se iz Varbuoske, Ante dotepuj iz Grobjo, Pavo iz Korčule, Vlade iz Dola.

U Kninu su se trefili na veće pajizanih (a gdi nimo tih »bodulskih žudijih«?). Ti su hi vodili po Kninu i po tvarjavi. U fratirih su okusili žabih i lizali parste muhte.

Kad se paron Zuorzi na povratku iskarcol, sviril mu je u zapečku primetka čarnjeni garuful. Molda ni zatoncol pri Andreton i Ušanon. — Intanto, intanto — reče da ga svak čuje — Sve će puoč dobro, jo šon šve protumacil, kako bi naštala buna i susur i intanto jo šon ošujetil imenovonje onega iž šela, intanto... gdi jo žaboden paršt... intanto... eee... aaa neka von rece sjor dotur (koji se udij zavukol u konobu »društva za zajmove«).

Rogačićki i Kretineti su lizle suze ko kukuruz (oni ča ne jidu gospoda, nego njihovi projci), a tuo od ganuća, a oniman vroziman guor na pergulu od slatkiega smiha.

A ča mislidu bidni fratri posli sve te mišanije i privarćonja, moljenja i kumjenja, pokorienja i obraćienja? Oni su ko voda po kopanji... Fratar Garbin i Turlita prid biskupon su za pirnon tarpezon tri dni s velikin tribulon kodili upraviteja starogrojske župe. A tako je kruto dimil tamjanon, da se je istemu biskupu kihalo, i ako su drugi fratri mohali da dim izajde.

Fratri, pasje gire, koji bi itili da budu uje navarh vodie, izmeju sebe kordesaju se i nudidu kafuon i don Domenega i don Zaneta — kad čo duojudu u frator —, ali sve po sirovoj koži. Don Zane in je na nosu, jer je bil nasodil u sv. Mikule tercjarije sv. Frančeška, i po nagovoru šjer Nikota Hrusteta (onega ča je na sv. Roka bil vezal zvuonca na jaketu i kad bi ga kuo pozdravil: Ča je, šjor Niko? — odgovoril bi: Tovor!) bil je nabavil kip svieca. Drugi in se grusti, jer da kruto venedu za njin i tercjarije sv. Dominika i tarčidu za njin u sv. Stipon.

Kad je Prezubin zapitol fratre, zač su doveli tujega biskupa, fra Bernjaldo mu je začepil: A kal je naš išal na kvasinu!

Na fratarske pohvale i gozbe, namisto biskupa iz Hvora, bil je dojahol na ugotici storega Pomota, priko Brusja, Monsinjur i Komendator Siminiati, ali da nisu utekli sutradon pul Bola, bili bi zaličito jaja ispekli. Da nisu doletili brandišćoki u Moloselo, bili bi hi obukli u tuonaku bilu fratarsku, ko ono Bilega Matija.

Iza povratka iz Meke torkalo se je i u Zadar. Tamo se je pisalo i lagalo, lizalo i klečalo, obećovalo i zaklinjalo, pritilo i tužilo, kumilo i molilo sve sviece i svetice božje i vražje. Ali sve zaludu, ko da u rog trubidu!

Od velikoga torkonja (i pišonjo) paron Žuoržetu povećala se pihnja, reumatizam, trudi i trešnjavica, da su donapokon Turlita, Vlade, Andre i paron Frane žalili bidnega »covika«. Uon bi svakoga sokolil, lupajuć drhtavin parstima po nikin pismiman i na uho bi sapćol: »Ne buojmo še, pametno še vlodojmo, a rugo non na rilo nieće pašt. Š namin je Tun i Tunoviča«.

Ali druge glave pokunjene marnjudu meju sobon: »A gdi je naša muoć? A ča će reć puk? Narugaće non se i Kurkut i Tomažo.«

*

Da ih suho korizma ne omlohavi — kako ča su babonjače i frementunjače isplanjale muškiman tarbuhe i drobine (ne »membrima« od komišjuni, aprovizacije i glavorima blagajne, jer su oni svi naduveni i truhli ko šjera Mare) — i da mogu ćoraviman dovat ruog za sviću, i ako u tieškoj nevoji, odlučili su pririedit strahovitu maškarodu. Ta je, po isuparsta, natkrilila onu lonjsku sv. Križa (nī hi pomogal!). Recmo ono ča jie. Nimo joj se čo zamirit. Boje i lišje nebi je bil ispravil i ispliel, da je živ, ni pok. Paprenjako. Impresariji su bili aprovizacija i blagojna. Šjora Piera, okićena oleondron Buretovice, i Tomožo dilili su pozive. Plakate su gnjusili stori »prof.« Gašo sa mlajin Gašićiman. Ulaznice je

prodovol Momulo u blagojni, a na ribarnici kapo od ribarib paron Zuorzi. Glazbon iz roznih upravjola je Rogačička, a drogin vonjiman i marmelodon tusto šjera More Kanunijero.

Na kunju se dogodilo sve ono, ča se imalo dogodit (jer nebud Bogu pogovuorno!): *Don Zane je duošal duol!*

Tako se ispunilo proročanstvo, pravica Gospodinova, justitia Domini — kako je predikol po Vaganu Bepo Barbir-Tiberijo, dižuć papinsku bandiru, okičenu ruoziman vijuoliman, podbadojuć i podcikujuć frotre: »Don Zane je alma pia! A tuo će reć: Pomogal ga Buog i divica Marija... A don Domeniga naučite, da je boje sa ženuon puoć u roj, nego s kaležon u pakol in aeternam perditionem. Amen.«

A kad je dekan don Visko proštil teškercu, počel je hahlišéat i nagovorot rumene varbonjke da neka se sad rugaju pajizonkamin: Išla je ugota puť Sviroč!

P A R V I T A N A C

K o r — maestoso:

Dies irae, dies illa.

V ilić, a solo piano:

Komišjun je u Hvor hodila.

V e r d i, andante:

Teste Vlade cum Sibilla.

K u r o t, allegro-fortissimo:

A smart nos je priskočila.

D o n B o r t u l, hrapavo:

Grazie mojci od Pompeja!

R e m e t a, na sve rilo:

Ora preja, ora preja! Amen.

D R U G I T A N A C

K o r v i r n i c i h, religioso:

Dies irae, dies illa

Komišjun je u Hvor hodila:

Kumpor Vlade i Sibila.

U o n i z g r e b a, tuono tomano:

A nos smart je pokosila!

S i b i l a, allegro con brio:

Na Hvor vuote šve nošila.

Bassinevirnici
— fuoco —

Sila, sila, sila!

Sibila, allegro vivace:

A i švetu pišaniju

Švetog Petra o Luiju.

Turlita, pianissimo:

Al biskupa ni vidila.

Tomažo Istironi,

— drečeé se ko da je još u cvitovnici:

Ni ruku mu pojubila.

Pijode Capelanis, domenicamente:

Di due mali il minore,

Da ne bude frotrin gore!

Pok. fabricjer Zabedeo, morendo:

Pentimento, pentimento!

Stori Matas, lamentevole na uho Zebedeu:

Že morto »Il Risorgimento«.

Zebedeo, con fuoco:

Tradimento!

Pagavilan, fortissimo:

Tako je, per sacramento!

Padre Dalmacijo, audace agitato:

Obiljeni grobovi!

Meštar iz Pjace, tempo di srapnel:

Robovi, robovi, robovi!

Meštar iz Prikega, poeticamente:

»Mati i sin«, nove zvezde!

Dekon Varbonjski, schietto-netto:

Al svi u Hvoru nisu p...!

TREČI TANAC

Kor, doloroso:

Dies irae, dies illa

Komišjun je u Hvor hodila:

Paron Zuurzi de Sibilla,
Al ga obrili dvo »kanuna«
I bez vode i sapuna...

H a r e, Kreda na sve garlo:

Naredba od općine: Ko hoće galice, neka duojde sutra na jednaste urih prid komun!

— — — — —

Nuoć je. Ne goridu ferali i ako još imo petrolija u Klesandrota.

Ne vidi se parsta prid očima. Maćići i nevidi se libidu po mroku od dvuora do dvuora, od vrot do vrot, navlastito po dvuorih Molegasela.

Osviću Križi. Posli uranjenoga procesjuna niskraj muora upućuje se, na jednaste urih, drugi od kafetarije »Stella« Mućalota, priko Srinjekole do sv. Stipona i kole pok. šjere Mire, nuone don Domenegota. Tuot je dićurlije, mularije, hlandoliezotih i gologušćih, koji obdon krodu cukar i kumpire, a obnoć išćedu kokoše i sisoju bačve šjor Šimetotu na »rivi Venezia«. Sa lazaruniman i galijotiman mahnitaju šmonjure, namiguše, dežbukonovice i besromnice, lajavice i rovalotovice, koje bi ti se šipile na vrot ko otrovne zmaje. Tuot se hmutoju i one ča pri mortvega zvona niskraj mora prokadiju. Ružni spol predvodi Kretineta Kretineta i uzdarži se pod ruku sa uspapijenon udoton udovicon Margariticon Harašo-Šuša, ča mosti stupu po opuzenoj tikvurini, a poskakuje s gutovin nogamin kako ono dica kad igraju »na skočice bobes«. Kurota, frotrih, bratimih i onih ča jin zazubice riestu za fabricerijon nī hi nindir: viru iz ponarih ko kukviže i noćnie mišoberine. Misto križih rožnji su, da nebi kuo čo omel ili smutil koga u molitvi te santoće, sviete duše, a prokleti miši.

Parvi intoonoje, dižući ko kapelmajšter u vis šćapinu, seralija Žanonte Turlitović, a po naućenu rituolu — a učile su ga ćeri osan don — s palicon u ruci, jer se nī nikor naućan rodil.

Tarči se, burto se simo tamo, ko ludi jonci i divje koze. Rekal bi da su prove maškare (a ča su neg maškare?). I viće se na sve rilo, da se čulo sve do Kobla i po selih. Doljani su mislili da su duošli Sarbi.

L e t a n i j e, solenne:

Sveti Jordane! — pomiluj njega!
Sveti Ivane kanoniće! — smiluj se njemu!
Svi sveti kanonici! — molite za njega!
Sveti Jakove i komisoriiji! — molite za njega!
Sveti Jerolime i Pijo! — molite za njega!
Sveti Mikula i baritone! — molite za njega!
Sveti Jure i Javure! — molite za njega!
Sveti Jure i Tiberijo pomlajeni! — molite za njega!
Sveta Tune i presveta Tunice! — molite za njega!
Svete divice i udovice! — smilujte se njemu!

Sveta Meko Kninsko! — tebe molimo, tebe zaklinjemo, tebi se pokorno obraćamo, usliši nas! Te rogamus, audi nos!
(Ovo zonje tri puta sviej to jačje, kako ono u veliki pietak, kad kurot otkrije darvo križa).

Jakulatorije i uzdosi:

— viče se da ti uši zagluhnu —

Živio don Domenego!
Duoli don Zane!
Duoli klerikalci! (Niki se grizu za pešnje).
Duoli Donkić!
Nećemo kunca!
Uon nas nebi odrišivol!
Ovi doje iz blagajne!
Nećemo doljanina!
Unj ćemo jajiman (ovo viču suomo žienske).
Duoli don Zane! Duoli!

Na rovanje »Duoli don Zane!« jedon će doljanin — ako se ne varon stori Šargiera — ča je jahol na tovaru priko Podložje: Bognja von, ča ste luđi i smušeni, ča je potriba tako kričat i rovat »Duoli don Zane!«? Duoć će — ako Buog do zdrovje — uon duoli sa glavice sv. Mihovila i bez vašega urlikonja! A oni ča molj puk ovako lipo svituju bušivot će mu zanamisto pastekuše, ono ča su Humčani jubili pokojnomu Kujišu. Hoće, tako mi svetoga Križa, koji je danas!

Po Pjaci se tarči, skoče, trisko, trepeće, povalije jedna drugu i ulizo se kroz jedna vrotu u crikvu, a kroz druga se izahodj vonka, ko da je »na sakrivonje«, a tuo sve na veću slavu i diku mlodega šjer kurota!

Nike izgorenice istariju suze od ganuća, a nike odone zaboraviju i muža i sina u ratu, pok se, besromnice, plešču po praskavici. I stori pop Bubalo viri iza cakla ko mačak, zaklapo mijore i otire suze. Pikin barzo zakrakunoje zlatariju i zakopaje rominče i kotluše, da nebi, po vrogu, komu čo duošlo na pamet, pok, bidan prosjok, da umre od gloda. Duplamonda klimo glavuon: »Griža von duošla, kuga vos nepomela, sinjo vas muore izilo, o roskoviću, ča je ovo svita poludilo? Puška vos ne ubila u glovu. Daće von kurota? Daće von ruog za dušu i žilu goneju! A ono muslije i bukalota, ča ovu sramotu dopušća i ča ga zemja marzi, daće sklod gospodinu Bogu!«

Šjer meštar se grohotom smije na ponistri, tuo će reć da »zove na mejdon naruod«, kako je sudil poglavica policije. Don Bortul užije dvi kandaluore pri Gospon od Pompeja, guli pipke i plače na vas glos: »Marijo starogrojko, prosvitli pamet oviman divjociman i divjakinjamin, jer ne znaju ča činidu! Vergine santissima, ne dopust da Bižigalotovica zavlodo ovin svietin tiemplon! Libera nos od kuge i od smarti subitone!«

Mejutuo, u ulici nike store višćice toncaju manfrinu, a po sridi skaće, ko ciganski medvid, Tomažo. Da je živ fra Ludoviko, uon bi bil dovel tuot krivu Šontentovicu i sve krive i garbove, da toncaju. Grihota od višnjega boga da i ovo nī doškol!

Iza tega procesjuna, kakovega od pantivika ne spominju se storci u našen pajizu za nijednega poklada, telegrafoje se na Hvor: »Sve ča je bojega, skupilo se, ne gledajuć na viru (živa istina), ni na tobuolce (ne od blagajne) i dalo je oduška sarcu, kako se pristoji i namin i noven kurotu. Molimo, da non ne šajete za kurota don Zaneta, jer bi »kunac« mogal nikiman prigrisť rižne po sodu. Kumimo vos sv. Križien, spaste tikve i tikvice naše. Jubimo von posviećenu petoparsnicu. Pokuorne karšćonske duše: Turlita, paron Žuorži, Vlade, Tomažo i šjora Piera«. (Oh da ih je bilo fotografat zajedno!)

INTERMEZZO

Na ploči.

O n a

— ogarnuta debelon šlavonskon kabanicon —
(marziale)

A mi njiman (oniman u Hvoru) i na vriće
I na siće
I za tiće
I pasiće
Golubiće
I »cvitiće«
I »škanjotih« i »paprenjokih«!
(rabbioso)

Svi hodili
I nosili,
Svi molili
I slodili,
Svi klečali
I lizali!
(furioso)

Vraga izili
I pojili
I popili!
T u m a c, espressivo dolce:

A, a, a, biće intanto...
Šomo muste, gotovo je...
Umirte še, per dio santo!

Sudac Lero-Škopilo ispod bora:

— tempo Pipinov tanac —

Biće imenso, famozo!
Tako sudi mudri Jozo,
A što mudri Jozo reče,
To Sibila ne poreče!

Noćnjoci

— aria »Igra kolo u dvadesetidva« —

Jao, jao, jao,
Sveti Makao!
Da nebi propao!

Satir s pošte (ča bil postolor)

— aria »Nec sutor ultra crepidam« —

Mars, mars!

Doljanin nije nas.

Jedan, dva, tri (maršira kriveć se iz blagajne s vrićicon ispod
pazuha i razmišja o noćnim vrićicamin i skrinjicamin)
Magarca nećemo mi!

Mornari »GIORGETTA«

— dileć boge i oštije a i toware —

Šantina se usmardila,
Družina je oslabila:
Bruod nan tone,
Karst ti, šija,
Voga, orca,
Ajuto, Marija!

ČETVORTI TANAC

Kor — laguendo:

Dies irae, dies illa
Komišjun je u Knin hodila,
Ali ... volih nī kupila!

Marcelvlade

— po dolsku »Oj, propeti« —

Aj, boga von, che fiascone!
Jo son vilon sviete Ane:
Lingua schietta, lingua netta.
Zalud sadoj molit, jiecat,

Skute lizat, prid »Njuon« kliečat.
Gluhi svi su, muoj dotore,
Svieti Jordan, svieta More.
Svi vridimo šupja boba,
K vragu šaj'mo frota, popa!
I pri bilo ovuod rata
Rad je... šjor kurata:
Čić Plamusa don Matija,
Don Zaneta Dimitrija,
Čića Škorpe don Kuzmete
I don Jurja Štivaleta ...
Pok po nosu svi imali
Kad se u to upličali.
A pok ča je namin stalo,
Da bi popin sve propalo?
Ne vidu nos nidor erikve,
Zač razbijat mudre tikve?
Nek uskarsne Kujiš z groba,
A vrog nosil fratre i popa!

P a v o — sardito ko pas:

Trisk ubil i popa vroga,
A najpri i brata moga!

Barba Nane:

— čuje se trubjenje roguov iz Nanetovih dvorih —

Mene htili izabrati
Proti popin demokrati,
Sad me gonu u Knin molit
I za popa kliečat, prosit.
Pri da kričen: Doli, doli!
Sadoj liži, kumi, moli.
Il smo onda bili ludi,
Svi tovari, a sad judi?
Nek laživce nosi javo!
Je li tako, dragi Pavo?

P a v o, — tuono »Ja se kajem«:

(čuju se rozi od sv. Petra —)

Ne virujmo tuoj vlasteli,
Jer bi na zlo puk naveli.
Jedon drugeg danas trubu,
Licumirci pok se jubu.
U notesu pisma nosu,

Jedon drugeg ružu, kosu.
Iz svih društvih špiju lote,
A posli mu cvit ne krote,
Da jin liže, da hi bronu,
Da torbice doma hroni,
Da ceduje iskrivije,
I laži in doušije,
I da jude čarni, ruži,
I pošteno na sud tuži;
Da s' izdiro, hvasto, kriče
I na duolske reve, viče,
A mahrame od njih primo:
Svega imo, soli nimo!
Od propasti jamu dubu,
Dobre marzu, goje gubu;
U čampragah čost imaju
Pok se puku svi rugaju.

B a r b a N a n e — uz istu mužiku roguov:

A pop svuda svojoj parst meće,
Svakomu se uon nameće,
Ko varh vodice uje polije,
Pok bez popa ništa nije.
Ni mu dosta crikvu imati,
Hoće svud zapovidati.
Zavukuje svojoj riep svuda,
Drugog darži divja, luda.
Komun, škula i blagajna,
Cvitovnica, sokolajna
I zadruga i sastonci,
Tamburice, glazbe, tonci,
Igre, fraje i obidi,
Gdi kus vidi i nevidi,
I karščienje, haromine,
Pirovanje i babine.
Svud se širi i razmeće,
Srid divjocih sviej to veće.
Svoju crikvu ostavi je,
Radi piniez svud se bije
I targuje ko žudiji
I u vinu i rakiji;
Sunpor, cukar nabavije,
Petsto na sto pok dobije,
Pok grie u Split... brove kupit,
Kesu punit, a puk gult.
Tujon keson svuda idu,

Dobro piju, boje jidu.
Doma su in vriće pune,
A siromah glodan kune;
I sviej viču sa oltora:
Sve za viru i za cara!
Boje bilo u ruog puhat
I š njimon se sviman rugat!...

Ante — tuono »Muke«: Hoće li Isusa ili Barabu? —
Boje bilo hruste latit!

Pavo

Takje dilot!

Nane

Tikve sodit!

Paron Zuorzi — aria iz »Bokača«:
Al šte bili in palazzo!

Katekumen Zuorzi Namuronte
— poput glosa pok. šjor Menega —

Muč ti, muč ti, vižde...

Katekumen Andre
— con massima furia —

Per Cristo e per la madonna,
Jo govorin, da si ...!

Kapelon padre Bernjaldo
— canto gregoriano, un po nasale, ko da mu je u garlu
kumpir —
(sa torijuna)

Boje bilo ne divjat,
Doma stot i ne rovat!
Jer svak danas svuoj križ nosi,
Žalost, tuga mori, kosi.

(Bepo Barbir: Veritas veritatis! Iz njega govori Buog!)

Dojte kruha, mira puku,
A biskupu jupte ruku.
Ne dirojte redovnike,
Ni rinice božje dike.

(Glasovi: Olkad tuo?)

Klobučori, izgled dojte,
Boga štujte, mir imojte,
Ne stavijte puk na muke,
Ne uckojte te neuke.

(Glasovi: Olkad tako?)

Kukuruza i vi jijte,

(Martiniške: jidu nasi gudinci)

Murge, fece i vi pijte,
Pok će obist svakom pruoći,
I na sklod će Bogu duoći...
Da misidu i gladnjuše
I rožonjce pasketuše,
Garitule, biškotine,
Cvite, oblije, galetine,
Paprenjake i škanjate
I frigoju paršurate.

(Glasovi: Udovile se!)

Nuoć se cilu iskitaju,
Pasketaju,
Zavijaju,
Njaukaju,
Tanburaju.
Viću, kriću,
Kukuriću
I urliču,
Kokotuše,
Pasketuše
I roguše.
A svi drugi neka zjaju,
Neka laju,
I skomine svi gucaju,
Pok na kare,
Na toware
Cukar kriju,

(Glasovi: Na trabakule!

Brat don Bepa: Tototo su ćaćaćakule!)

Drugi kafu gorku piju.
Ne bi doli ko ni psine
Isukarstu ni kvasine!
I odriće kožu s brata,
A takih je sve na jata.
Za pineze i tobuolce
Zaoštriće sohe, kuolce...

(Kad je sišal duol, svak mu se raduje, a lude Sparta-
ruše mu celiju »pacjencu«.)

Turlita — ne gledajuć nikoga u oči:

Najboje je da se izlamenomo odovle, a tovari neka revu! (Ide ća
pokunjen, a šnjin podvijenin repićiman tri četare kućina, — i Mare
odalje.)

PIETI TANAC

Sad će se sve zasebice provjot

Sibili se prikozol u snu onjel u prilici poklada i navistil mu je:
— Zagnjile su gusmine i »Giorgetto« je potonul! —

Noćni sastonci vražji tonci! Tomažo guli sa ćele opuzene šćetine.
Turlita gladi izlizoni šćop od ambrele. Stori Glušac hitije cigor od virji-
nije, neka dohodi plet krun — ća ih non karvovo dobije —. Stori Ušon
zatvoro ponistre i butigu otronćinih. Andre jidon na sakramentoni sir i
»u ime zakona« tiro iz vrot pasa. Paron Zuurzi sklapo trešnjave dlane
i, nedoj Bože, da ide na kitu. Vlade podžbrikunoje i rugo se tovoriman,
— dosta da je doljanin — i provjo kako su mu se rugali na Rugonju,
kal su uon i ono divjoka jaholi put Hvora:

Šiest ušijuh,
Osan piet,
Tri guzice,
Jedon riep!

Na don sv. Tiberija, parvi pietok maraški, kad je proplakol Isukarst
u Varbuoski, u večer nieće bit predike trogu pinke. Pripieljeno je sva-
komu da duojde u crikvu, jer da će don Domenego izreć govor odiljenja,
jer u parvidon grie ća u ono blaženo misto, gdi cvate cvit i rieste cukar
i gdi se broji na mijore i gdi se rojodu Dujoti Balavci.

Blid, arjov, žut, ko ne prikladuć sv. Alviž, progovoro: »Nenodinjo
me nošla! Ne plaćte me, grien na boje. Duoće von spametniji. (Remeta
će: To i ćuci znaju!) A ća jo nison slidil Isusa? Saćica ćornih garduob
pieli da nison. Kad von stigne pusti glos da son umarl (sada se uzjecale
nike store, misleć da će u Amerike, ili na fruontu, pok da će in vidit
sine), molte Boga da mi prostj tieška pomanjkonja. Zbogon za vazda,
moje mile ovćice!« I rić mu zape u garlu.

Kad se utaziće rasplakonice, Markićuša će na vas glos: »Sad bižmo
svi iz crikve, neka se prosede!«

*

Prikosutra, drugo nedija korizmeno, dotorkalo puno mlodih i storih
divonj i udovic na njegovu misu. Po misi iskupile se, ko jato tuk, prid
crikvon sve one od lonjskega procesjuna. Puno je i onih ća nimodu doma

ni muža, ni mlodega, a treće je godišće da ne toncaju. Šeralija Zanonte, provi medvid iz Šiberije, moše šćapinon i namiguje ćeramin. »Vesela udovica« Margaritica Harašo i Kretineta od velikega jida, saržbie i čemera viču i kriču: Živil naš mili don Dinko! Skričidu koda su čarčieji i pridiru svoja čorno garla. Vičedu i one ča molidu da se u crikvi ne prosedne: Vonka izdajice!

Na Pjaci, prid crikvon, koda se svi vrozi kotidu, vražjo halabuka. Šjer meštru bukaju ženu, koja izahodi iz sakreštije i maldane je zadušiju. Dica mu s ponistre vičedu i obuojču. Uon priletije sve skale jednin škrokron i prislavije špor po rilu parvuoj ča mu se trefila. Ona se uskopročila posrid Pjace koliko je duga i široka, a moli Bačo, Mišurotovi i Pjero šjere Mandine priskakiju je, kako ono ogonj na sv. Mikulu...

Napokon se uputil procesjun, bez karnovala. Ne pivoju se letanije kako loni. Drieči se na sve rilo po onuoj od poklada: »Obuoj ga tebi, Jure muoj!«:

Dojte non don Dinka,
Oun je naša dika!

(— Tuo će se vidit na zonju — marnji Gudumarin.)

U svuoj tuoj maškaroni nī vragut muškije glovie, kako ono za onin procesjunon pokojnega Kujiša, kad je govoril da će Buog pri uslišat »žienske, jer imaju dugi jažik i kad molidu«. Nego se niki podругuju: »Doj im ga, don Dinko!«

A niki će, videći tu lipu družbu: »Ovo su sve mlode don Domenegu. Blago se njemu!«

A vražji haladići: »Don, don, don Dinko ga imo, ma nedo!«

Procesjun se produžil do općine. Zanj i stupa pulicjot Alešandro.

Popuodne ista maškaroni. Ne nosidu ni sadoj poklade, jer bi se počupale, koje će ga vaziest na kargače.

Sutradon fratar Suknjica, poruguša zalo, svakemu s kin se sastaje na putu nazivje: — Na dobro von čisto srida! — Na, na, koje? — A ča ne znote ča je bilo jućier? — Jie, imote prov i stuo pravic. Bil je puki karnoval! — I jie doista provi karnoval i poklod! Ča smo doškoli!

*

Karnoval se otegnul ko suho korizma i maškare niču ko troskot. I koje nieće, vajo da grie i da je ni voja. Maškaroju se i store navročćanice. Svuda je maškaronih, po putu, po butigaman, u zadruzi, u blagajni. Ne razbije se već nikor tikvu čića babonjoč i drugih rastargih, nego se sve, ča je nepametnega i smušenega, upiždrilo u karnovala. Deveta jin za viru, za crikvu, za rič božju, za redovničku čast i za biskupa (griedu u maškare donapokon i biskupove nećakinje).

— Srićna mojka, šjera Piera, ga rodila! Kogaguod ni jedna žena ne jubu, a njego eto na stotine! — govori stori Viličić, hodeć priko Ploče. A tako je u ovuoj dolini suz! Svak se nī rodil u košujici. — Doj mi sriću, vež me u vriću!

Jedondon se levado put frator, drugi put Križa, jer da će sić duol don Zane — jama ga ne izila! —, da ga Padre Pijo sakril u torijun. Tarči se i put vapuora i ostaviju se kuće, peći, osike, kotac, poje, pašu, brime, brove, trovu, gulce, tovore i store mame u luknu, a dicu neka boge i isukarste! Tarči se, jer da će se iskarcat jedon kanonik, da ga vajo istuč jojiman, iako su puno droga. Jie vrog u tovaru!

U crikvu se ne grie, a procesjuni slididu dvo puta od rabotnika, a a jedon put od svieca. Sve marširaju dviidvi, kako njihova braća i muži i sini — u ratu. Bložene pojpopre i vino od vodie, a blaženo i blagoslo-vjeno majko blagajna! Ovin riedon stupaju po mistu, a rećbi da su soldoti. Parvie su svij ove:

Vesela udovica i Kretineta čarnica,
a za njiman poskakuju ko »na skočicu bobe«:

Katina sestrice i Ombrelara tetica,
Harašo Margarita i smušena Cvita,
Gospoja Žernuovka i Ružica divuojka,
Macićka i Rogačićka,
Ušonka i s Plom smardejka,
Selenkuša i Ferkićuša,
Tenjetuša i Jajaruša,
Sušankuša i Markantuša,
Martinuše i Markićuše,
Donkićuše i Degetuše,
Bacatinke i Tantirulinke,
Kalebinka i Karamjaninka,
Rita udovica i Tumba pećarica,
Prezubinka i Turčinka,
Špartaruše i Ombrelaruše,
Divuojka Rokota i žena Kokota,
Barbiruše i Fratraćuše,
Vlašetovice i Jaretovice,
Hustura i Mišura,
Mandinuje i bahuje,
I sve Line i Pepine,
I sve griže, čarne lopiže,
Čarno rila i gorila,
Sve gladnjuše, smardejuše...
A kunje, ko Šaverjotovice, griedu sa ruzorijen P. Dalmacija u ruci:
Šjera Pjera i Dlaka Jiera.

Kad je postjer iz sela, barba Jakov, ugledal tie bložene procesjune, izlamenije se krivin parstiman i pito u čudu Krivega, koji kjo po svu bogovitu nuoc na pošti i čuvo vrićice i škrinjice ča dohodu i othodu:

— Ča je ovo u pajizu svaki don sprovod? A gdi in je martvac?

Krivi odgovoro:

Propala je žeja puka,
Dobili su tri hajduka!

I ostol je plakot na gorkie suze, gore nego ono, kad ga je žena stavila kliečat posrid kuhinje, a mačke njarnjukaju i priedu okolo njega. Izašlo je i šatarih, u kojih tikvuni Tikvana Tikvanovića pok. Tikvana (ča ne znoju štit nego do »na miša«) navišćuju don Zanetu, da će ga trubit rozimon i tuć hmujeiman. Ali je mačka i kroja gledola, pok se nī bojola! Najlišju je složil »Kroj od mulih« i ako se Govnovoj prepire da je njegova: »Oj, oj, don Zane, u Dol stoj« puno mudrija. Ali bi pošteni Pavo uhvatil za garkjon »Kroja od mulih«, neka je kroj, — za ono ča spardo, da don Domenego sve mujte onuondi:

On pošteno blagajnu nam vodi,
Ter bez plaće svaki don dohodi.
Nikada se ne dogojo bune,
Jer mu nikor ne gledo račune.

Ali sve je šatare natkrilil u mudrosti i u razumu ona spametno glova od urednika »Osinca«. Takove glovie nī ni u Koblu, ni na Šćiedru. Porad »Osinca« izliegol se vrog i ovega puta, pok duošlo do rogobora i omraze, kako ono prikoloni, kal je »Osinac« provjol svakih gošnicih o Turliti i o nikoj Mari. Niko potvoril »storega studenta«, — ča se je obrotil u trgovca prajčovine i makarunih, somo ne »ežamih«, jer je tuo pasja kuost, kojo nī za svaka žvala — da je uon napisol parvi bruoju. Uon, čist i pravedon, izjidil se kruto, pok je itil zatvorit u bućurlicu i izlotit iz mista ozloglasiteja meštra Perića. Da opere svuoju obroz i da dokože Malosejoniman da nī baš tovor, kako sudidu niki, koji se ne razumiju u skule koni tovor u petrusimul — napisal je drugi bruoju, da sve rogačičke štiju zanamisto »Muke« i »Gospiniega plača«...

*

U večer na Cvitnicu bunitejice uzimaju inčoštar i skropidu odiću oniman ča izlazidu iz Kvarantanovih. Dogovor je da niko ne ide, za žive oči, u sv. Stipona. A parvi grie oni od »Osinca« i sakrije se iza ispovidnice.

Kad je Turlita dočul da se je niki čejadin izdorl na Hvoru: »Batina imo dvo kraja!«, ko smanton sakupjo u večer poglavitije maškare, pok sa suzamin na očiman, gledajuć ko muslija vazda u tleh, marnji i gunjalo: »Ostavte se maškarodih, imo drugega lika. Kad vidite da son jo ulizol u crikvu, holte i vi za menuon, poslušajte mene, jer bi se mogla rastvorit preduomno jama, pok jo propast unutra, a da me već nikad ne vidite guor, a još manje na ovien svieton mistu!«. Sibila ganut: »Jo šon važda ša šjor doturuon. Njiman vajo da šve virujemo i kad bi non rekli da šmo švi mi okolo njih veliki tovari.«

...Kako su se u mistu razvargle obe mužike, a nī već ni mlodih ni starih uduovicih — bi hudobi duošlo na pamet? Zanamisto procesjunih, sastaviju glazbu kakove ni u vražjuoj kući. Mužikanti su some žienske glove od 14 do 60 god., a strumienti su somi rozi. Kojo storo, kojo je zaboravila puhat, vaziest će sa oglova tovara brekuc, motiku ili profumonu latu. Nike rog zabodaju u posteju, a nike ga obisiju povarh posteje koda je onjuš, a nike ga uzdaržidu ispod plon, da in je vazda pri rući, neton kojo parvo zatrubi.

— Baronko in nī potriba učit imbokaduru i nuote — podruguje se stori Balarin — a muore hi izilo!

— Psi, kuco — izrepjuje se nanj Nane Barbir — da te kuo ne čuje, jer bi ti znol karst na sudu!

I trubidu, brate, u te lipje surle i po dnevju i po noći. Od stroha bižidu sve zviri, a nervuozi da poludidu.

— A lipo se pristoji, jie navintuš ruog u justih divonj i divnjic! — govoril je Bepo Bubalo, — iako su in otekle pešnje ko guzica od kokošie! Griža ih pomela!

A da vidiš sad povorku! Kus čorne gnjusne mahrame na ostijuh, tuo je njihov barjok, a za njuon i sve krive i garbove sa roziman, nike sa zvončićen pulića, nike sa noćnin sudon, a raspletene, raskostrušene, neumivene, u otrončinoh urliču i uz trubju roguov kriču, kmiču, jauču, skvičidu, zaviju gore nego jute psice i razdrožene kučke:

Oj don Dinko,
Naša diko,
Naša hrona,
Naša brona! Živio! Doli kunac!

Svaku žiensku potopila rika,
Ča ne jubi našega don Dinka! Živio! Doli don Zane!
Turututu, turututu, bububu,
Babubu, bububu, turututu,
Nećemo ne!

Bu u u u Bu u u u

Doli pristaše don Zaneta!

Ta mužika veseli i nevesele, nepametne i mahnite. I Jantoniju Kvatroću doje u žice da još gore poludi.

Dok se po noći razliegjo trubjenje i bukonje finije, prove i dospitne divičice mostidu bilin rukamin, a odabranom pomašću vrotu i prage izdajicamin (tuo su oni ča nimaju rozih i griedu u sv. Stipon). Drugiman se siču moti i starice i odrine, da bude manje bojdanuše, a veće molega vina. Nikiman obnoć goridu takje ko na Morkovu, neka izgoridu škodljivi matapiri i puol-miša puol tića i neka se vidi sić kupus i igrat po Dupcih na noćno sakrivonje i... povaljušu po muhoru.

Ko više i kriče, psuje i pjuje, ruži i tuži, sviri i viri, buče i tuče, piše i liže, prisluškuje i lož kuje, ucko i hucko, gardi i svega i svašta pardi — jer je tuot muke i truda, pak mu se bidnemu hoće kripnije i veće hronie, bilega kruha i dobre ribe ča dodu duše ne od purgatuorija, nego dobre duše iz blagojne.

A kojo se ne muči, ta čuje: Daće ti ruog, ili si trubila i bukala kako smo mi? Tebi ne, a njuoj da. Mi ćemo dat komu je nos voja. Njuoj san dol, a tebi ću rog!

A čuju se i odgovori: Vroga izili! Otrovali se! Ali von je tuo ćaćino? Ne dojte ni bole sniciman! Udovili se! A kad svarši rat, svih ćemo vos poklat!...

A bidon nebil oni izdajica, koji bi imol obraza unajmit stan »kuncu«, ako bi ga vrog donil duol!

Perpetua pok. Bubalota smilovaće se don Zanetu i primiće ga u kuću, jer joj se insuri bez popa.

— Užećemo vos u kuci! — pritidu joj zelenkovići i nike jazičnice, ali se storo viščica ne boji. Provo je plamuska!

A vrog pakleni, Vesela udovica ča čini? Namuor ona zno svake vragulije, ča nebi ni javlu duošlo na pamet. Obukuje storega ćaću u popovsku odoru (zajola je u šjere Piere) i vodi ga na ponoći, kad nevidi i martvi griedu, da klapje na vrota storoj Kopotovici. Ona skoče iz posteje gola golcata kod od mojke rojena (smart na bandiru) i pristrašena zlamenuje se, pok kroz pukotinu storih vrot proviruje i pito, a triese joj se glos: — U ime Isusovo, ča ćete na ovu uru? Obuoj! Odgovoro hrapavi glos poput pok. don Zuorzeta: — Joo son... don Zuorzi... Puoćeš u ooogonj pakleni... ako primiš u kuću... drugega poopa! —

Umuknu i nestade ga iza Markuna. Čudo da nī pala mortva!

ŽIVE SLIKE I PRILIKE

Parvo.

Duplamonda iz Rudine s tovorčičen: — Ča bi vajalo učinit za utažit ovo jato šmonjur?

Parsuretovica iz Dola: Izlotit kapoposta na Buol, Matasa na Varbusku, a ovuod dovesti dvi kumpanjije dobrih soldatih!

Toma iz Varguorca i divuojka Kozaretovih iz Medovduolca — u ime roguših, htili isfrigot na parsuri duolku, ali parsura oparila njih i još kogo po rilu i po nosu.

Drugo.

Cvitnica je, kad se kanto »Prosti moj Bože!« Kod Gospojice molidu ruzarij (ne primi in, Gospe, za grih) za ne puoč na »kvarantauore«. Nike beru kostrič, a nike žutinicu, a nike kamomilu. Od kurota čini Rogačićka, a od Padre Bernjolda Harašo.

Prolazi frotar Suknjica, grie predikat Don Keku, kad ga niećedu pajizonke, i nazivje: — Fajen Isus!

A one ruzorijon u ruci: — Bu... bu... bu... bukalo, Boom!

— Grazie, figlie di Maria!

Treća.

Promina svete vire. Košara iz Mostara, žena Bepota iz Komiže, koje je vikala: — Doli kalujer Pijo! itila bi da se privornu na njeju, a kap. Niko iz Boke ili Matas bili bi protoprezbiteri. »Vesela udovica« ne, nego na luteronsku ko i njezina rodbina, a don Antonij Gvozdenjako duošal bi za pastora, ali bez »pastorice«.

Četvorto.

Padre Pijo nazdravije župničkon upraviteju, sa Turliton vis à vis. Sa desne mu je stori Glušac, a s live mlodi Glušac. Iza njih stori Macić vodi meštra Tomožota u rapu, jer je rekol na sudu da je p. Pi — pi...

Pieto.

Nevistica Nikolina priprovjo pir, ali da nieće u novega kurota za živu gloveu. Misto mlodega, dolazi pusti glos da su ga Popardili zarobili i nju nevuojnien ulišili i ucvilili.

— Žol mi je mladića, ali mi nī žol nju za ono, ča je divjala, da će sad za niko vrime zjat i spinat!

Poznati špijun doušije, Toma, barzo tužbu sastavije i sve riči iskri-vije i na murvu šjeru Meštru obisije »jer da se veselila, ča je talijansko vojska austrijonsku zarobila«. Višala tonka gotova. Ali grona od murve pukla, gloveu Tomi bugla i opako duša umukla. (Kad bude Jugoslavija, špijun će nosit trumbun i revolver, a Toma će bit upišen u »martirologij«. Dobiće pojporu...

Šiesta.

Odlazak. I P. Gunjalo grie hurleć na splitski pazor. Kretineta i Margaritica Harašo čupaju s gloveie stupu. »Vesela udovica« pada u ne-svist, a hvato je u naručaj Dr Bepica, a dvi Mare hitaju se u more. Čarni ih Jakov vadi ostiman ko dvi prikuhone muje od hubotnice. Bure-tovica tarči boketon oleondre, ali je zakasnila, pok će ga odnit šj. Pieri, da na sv. Dominika okiti vrota, gdi će osvanut veliko kruna s napison: »Don Dinku župniku starogrojskemu«.

Kunjo.

Na Glavici vije veliki čorni viel prežalosne udove Rite, prije odlaska u Split. Na njemu je napišeno čarnjenin sloviman: »Propalo sve! Ute-kol »Muoro«!

A P O T E O Z A

Remeta sv. Mihovila

— na sve garlo s Purćinkula:

Eto von ga iz sela,

Družba mu je vesela!

Doljani izbaruju iz trumbunih i iz maškulih. Slavidu u sv. Mihovila, u Guospe i u sv. Barbare. Veliko pratnja, živi i mrtvi, nesomo do sv. Jeline, nego niz Dupce do pajiza. Kod sv. Jeline šjor meštar uzdarži govor i doje mu pojubac u ime dicie. Dica navili na ruozge čarnjene svilene mahrame, a na varhu svezali ruožih, žuka i picokarih. Moli Ive nosi puntarsku bandiru, a molo Marija gronu čeminca. Novi župnik ko buor i jela, jaše na bilen mulu Krovata, i dojašije baš do onuod, gdi je, nose 32 godiščo, bil razjahol pok. Don Kuzma. Tuste i rumene Duolkice, lipa ko cvit od omendula, nebudi im uroka, vas bogoviti put pivoju ko da versaju: Na dobro ti duošal šesti don od maža!«

Pozdrav Turlite kod Markuna.

— skido kanu i klanjo se:

Klanjo ti se naše misto!
Kal si odovle ti hodil,
Za večeron i jo san bil,
Nison vina htil ni pit,
Niti varčen koga ubit,
Neg son tebi govoril:
Ti ćeš duoći za kurota,
Garlit će te oko vrota.

(Glušac: Tako je!)

Sad ti jopet sorcen kažen:
Dobro duošal! — i ne lažen.

(Ušon: Oni nikad ne lažu!)

Sad u kuor ću sviej hodit
I barjoke tri dni vit.
Staroću se i dat glovu
Za spos dušie, božju slavu.

(Bušije mu ruku)

Paron Giorgetto — lagrimoso:

Za presida ucini me,
Šlavicemo tvoje ime!

Kor — grandioso, al vivo:

(Alti, tenori, basi, baritoni, kontrabasi, svi mogući odbornici, mlode i store šantoće, tercjariji, sabatine, pompejane, sokolašice, tamburašice, trumbetjere, roguše, profumjere, svi tamburi i tamburini, sve plazieće i letieće)

Evo non ga iz sela,
Družba mu je vesela!

Remeta sv. Stipona :

(zadil je na javor trobojnicu, slavi u nova zvona i pivo po komišku)

Boj še bije, bije, bije,
A barjok še vije, vije,
Šjera Piera šuže lije, lije, lije!

2. V 1917.

D O D A T A K

ZUORZETU NAMURONTETU zlatoru i pismoru kad se je vrotil u Pajiz
(Storigrod).

Dobro duošal, muoj Benvenja,
U mojokino storo krilo!

....

Smart je puno pokosila
I čejod se prominila.
Ča ni' u svit odletilo,
Nek ti bude krišo milo!

....

Sadoj malo mlajarije,
Di su doba puntarije!

....

Pun je pašiel, crikve zjaju!
Nove čudi, novi judi!
I svak pivo letanije,
Mole, vele mižerije.
Noveg dobra posve malo,
Sve se storo zapustilo,
Novo mlaje posmantalo.
Nit se sijo, nit se žanjo
Žita, raži, ni šenice,

Lieće, graha, sikirice.
Di su žorna i kantanjo
Cile noći, bez pomoći?
Di su vriće za mlinice
Žita, raži i šenice?
Nimo lana, ni tarlice,
Ni za pašu pastirice.
Niti vune, niti preje
Ni kudije, ni vretena,
Niti sukna, ni marčine,
Ni otklona, ni spletana.
Di su krosna, di je tkonje,
I pletienje i moščienje?
Di pilići nasodjeni
I gudići odgojeni?
I banjići puni ripe
I rodakve za svu zimu?
Di kanuće, mihur, pipe,
Eška, kremik i sičivo?
Di luč i bor za gorivo?
Di su skrinje od oriha
A buraće sve od miha,
Palarije i konate

I lopiže i pinjate?
 Di slomnice, kavaleti,
 Škandaleti, tornaleti,
 Di komoštra i komini,
 Žjice 'd darva i škaldini?
 Di su pune kamenice
 I inbrici i žarice?
 Di su mlini i tarvonje
 I banjíci i motonje?
 Di su stabla svakih smokov:
 Borsanice i bilice,
 Petrovače i čarnice,
 I mletkinje i zimnice,
 I dvelilke, rogosnice?
 Di su praskve i orisi,
 Omenduli i mekiši?
 Višnje, murve, šipki, kruške,
 Zdrove hrone, kućne, pučke?
 Sve se guli, a ne sodi,
 Somo loza neka rodi!
 Ko se diže u svanuće
 I vročo se u smarknuće?
 Ko tuo danas svile goji
 I ulišća meda broji?
 Kuo jeruje sve privorčo,
 Cviće sodi i navorčo?

....

Nimo danas ni versonjo,
 Ni žbaronjo, nazivonjo
 (A i malo kolendonjo),
 Ni po Vorbi poletonjo.
 Di su »maži« s golubicon
 Pod ponistrón?
 Di su store čarnjen-kape
 I gvardijci,
 Kanijele, probodače;
 Kornetice i njakare
 Moloj dicit?
 Di barilci suhíh smokov,
 Kaloberi, rasplačuše,
 I gnjilice oskoruše?
 Di rožonjci i oblije?
 Garitule, slatkarije
 Po domaću i lazanje?
 Sad sve tuje, svuoga manje!
 Sad sve svila; napol gole

A nike su vele, mole,
 Ošišone, ondulone, nacifrone,
 Piturone, pirlitone, maškarone.

....

Dok je lipo tuot vlodalo
 Veslo, jidro i daržalo
 I srom juski i stroh božji,
 Sve je cvalo.
 Di parnjoci i pogače,
 Sa suhviman frementnjače?
 Pri se peklo ispod čripnje
 Doma, u peći.
 A komu ćeš danas reći
 Da ne jide »pan di lusso?«
 U svemu se trati, lušo!
 Sve se vuče iz butige
 Prez pameti i prez brige,
 Dok se doško jednieg dona
 Sve prosućie svuoga stona.
 Svak se tuži na dinare
 I ozire na dolare...
 A na kunju niti imo,
 Niti primo
 Prebijene šupje pare!
 Napol prozni mnogi stoni;
 Novon ceston prozan kor.
 Pune bačve i konobe...
 Po dinor!
 Prozan porat, di su brodi,
 Ko po muoru tuot dohodi?
 Ni' u puortu, uz svu rivu
 Trabakulih, ni bracerih,
 Niti brikih, niti škunih
 Pupakvodrih, ni koterih.
 Ni' već broduov ča su dovna
 Sinjen muoren se vozili
 Do Afrike, Lanpiduže,
 Čorneg Muora dojidrili.

....

Di su brodi našeg škviera,
 Šjer paruni, kapitoni
 Veleg moleg kapotaja
 I noštromi i škrivoni?
 Sve propalo
 Morsko dno je progutalo!

Nad davoriman, suloriman,
Počornjenin fumoriman
Još se dižu kanpaneli
Moli i veli.

....
Kopošont je sviej na mistu,
Pod čipresin puni grebi,
A mortvi nos prizivaju:
Danas meni, sutra tebi!

....
Zamalo smo još na svitu,
Posli griemo svi na kitu.
Zatuo jubi žene lipe,
Dok ti oči ne oslipe.
Puoj na konjce i hit voršu,
I uživoj morske šietnje.
U kajiču s vesluon kretnje.
Najij mi se naše ribe,
I bez globa i potribe:
Sardiel, skuših i lokordih,
Ligonj, salop i ugorih,
Trij, zubatoc i komorčih
I škarpinih i jastoga,
Trupa, lica debeloga.
Nek ti žena lipo spravi
Molih giric na brujetu
I ako ćeš na žeravi.
I nasit se našeg ziejja
(Morila te za njen žiejja);
Mošonj, tikvic, blitve mlode
Čimul, boba i lobode.
I pičuole i salote,
Sparog, luščih, tetivice,
Koromača i spinote,
Divjeg luka, žutinice,
Ripe, kopra, rodakvice
I selena i gorčika,
Maka, rige i kostriča.
Pok dvi suhe smokve izij
I rakije suzu popij.

A nimo ti bojeg smoka
Do ploškega arčičoka.
I nazob se našeg gruožja:
Plavca, viške, bojdanuše,
Palaruše, dernekuše
I pujiza, zlatarice
I cibiba, makoščice
I muškata i mekije
I krivače, rumanije.
Sorči prošek, vino cilo,
Opuol, guoro, čorno, bilo.

....
Ti uz pismu pastirice,
Bosonoge sirotice,
Sa lipega tega kraja,
Proveg raja,
Tad zapivoj i pozdravi:
Lipi kraji, zdravo, zdravi!
Zdravo barda i Dol selo,
Puno cvića i veselo!
Di kantaju, pletu gnjizda
Riepi kućni, gardelini,
Čurlikovci i plavice
I verduni, frizolini,
A i droge lastavice;
Matopiri di letidu,
Čele, ose di zujidu,
Di jončići bieču, skaču,
Dica u zivki zovu, plaču,
Di prajčići svi grunjidu
I čarčieji svi čarčidu,
Pasi laju, nuone priču
I piliće kvočka vodi,
Svi kokoti kukuriču,
I ditmani paletaju,
Ditmančići surletaju,
A divnje se prizivaju.
Svak uživo: sve se smije...
Zdravo, poje, sve zeleno
Ko murtela, puno sunca
I sva sela do varhunca...